

העזולה מהסוגיא

נדרים עה. - פא:

פרשת שמות ה'תשפ"ג

דף עה - עו

♦ הפרת וקיום נדרים לפני שחלו:

- קיום נדר לפני שחל (כגון האומר 'כל הנדרים שתדרי יהיו מקוימים') - לא חל הקיום.
  - הפרת נדר לפני שחל (כגון האומר 'כל הנדרים שתדרי יהיו מופרים') - לרבי אליעזר חלה ההפרה, לרבנן לא חלה ההפרה.^א
- ♦ הזמן שאפשר להפר נדרים - לת"ק ביום השמייעה עד סוף היום, ולרבי יוסי ברבי יהודה ולרבי אלעזר ברבי שמעון מעת לעת.^ב

דף עז

♦ הפרת והתרת נדרים בשבת:

- הפרת נדרים בשבת:
- איזה נדרים מותר להפר בשבת:
- באופן שאי אפשר להפר את הנדר לאחר השבת - מותר להפר נדר הן לצורך השבת והן שלא לצורך השבת.
- באופן שאפשר להפר את הנדר לאחר השבת - מותר להפר נדר לצורך השבת, ואסור להפר נדר שלא לצורך השבת.^ג

☞ הערות ☞

א המשנה מבארת שהמקור של רבי אליעזר שאפשר להפר נדר לפני שחל הוא מקל וחומר, שאם אפשר להפר נדר לאחר שחל כ"ש שאפשר להפר נדר שעדיין לא חל. והגמ' מבארת שרבנן מודים לקל וחומר זה, אלא שרבנן דורשים היקש 'אישה יקימנו ואישה יפרנו', שנדר שאפשר לקיים אפשר להפר, אבל נדר שלא חל שאי אפשר לקיים אי אפשר להפר.

הגמ' מבארת שלפי רבי אליעזר שאפשר להפר נדר שלא חל, אין הכוונה שהנדר חל ומתבטל, אלא הכוונה שהנדר לא חל. ונפק"מ שבאופן שאדם אחר התפיס נדר בנדר זה (כגון שהאשה נדרה להיות נזירה ואדם אחר אמר 'ואני'), לא חל ההתפסה כיון שהנדר לא חל.

ב הגמ' מבארת שהמקור של ת"ק שאפשר להפר ביום השמייעה עד סוף היום דכתיב 'ביום שמעו' (והכוונה 'מיום אל יום' היא, שלא נבאר את הלשון 'יום שמעו' ביום ולא בלילה), והמקור של רבי יוסי ברבי יהודה ולרבי אלעזר ברבי שמעון שאפשר להפר מעת לעת דכתיב 'מיום אל יום' (והכוונה 'ביום שמעו' היא, שלא נבאר את הלשון 'מיום אל יום' מיום השמייעה עד יום זה בשבוע שלאחריו).

ג הגמ' מבארת שלפי ת"ק שזמן ההפרה הוא ביום השמייעה עד סוף היום, מותר להפר נדר בשבת הן לצורך השבת והן שלא לצורך השבת, ולפי רבי יוסי ברבי יהודה ולרבי אלעזר ברבי שמעון שזמן ההפרה הוא מעת לעת, וממילא אפשר להפר את הנדר לאחר השבת, מותר להפר נדר לצורך השבת ואסור להפר נדר שלא לצורך השבת.

לקבלת העלון במייל B0527147396@gmail.com

○ לשון ההפרה - באופן שמוותר להפר נדרים בשבת צריך לשנות בלשון ההפרה^ז.

• התרת נדרים בשבת - מותר להתיר נדר לצורך השבת, ואסור להתיר נדר שלא לצורך השבת^ח.

◇ **לשון הפרת וקיום נדרים** - בהפרת נדרים צריך לומר לשון מפורשת (כגון 'מופר לך'), ולא מועיל לומר לשון שאינה מפורשת (כגון 'איני רוצה שתדרי נדר'). ובקיום נדרים לא צריך לומר לשון מפורשת (כגון 'מותר לך'), אלא אפשר לומר לשון שאינה מפורשת (כגון 'פה עשית')^י.

דף עח

◇ **לשונות הפרת נדרים והתרת נדרים** - בהפרת נדרים צריך לומר לשון 'הפרה', ולא מועיל לומר לשון 'התרה'. ובהתרת נדרים צריך לומר לשון 'התרה', ולא מועיל לומר לשון 'הפרה'^י.

◇ **דין התרת נדרים** - התרת נדרים נעשית על ידי יחיד מומחה או על ידי שלשה הדיוטות^י.

דף עט

◇ **דיני קיום והפרה בלב** - קיום בלב נחשב לקיום, והפרה בלב לא נחשבת להפרה^י.

דיני שתיקה:

• שתיקה בשביל לקיים את הנדר - הנדר מקיים^י.

• שתיקה סתם או שתיקה שלא על מנת לקיים (כגון שתיקה על מנת להפר לאחר מכן ולא מיפר מיד בשביל לצער את האשה) - הנדר אינו מקיים, ואפשר להפר ביום השמיעה^{יא}.

הערות

ד הברייתא מבארת שלא יאמר לאשה 'מופר לך', אלא יאמר 'טלי ואכלי' ובלבו יחשוב 'מופר לך' (ונחלקו התנאים באופן שאמר ביום חול 'טלי ואכלי' ובלבו חשב 'מופר לך' האם חלה ההפרה: לבית שמאי לא חלה ההפרה, ולבית הלל חלה ההפרה).

ה הגמ' מבארת שההיתר להתיר נדרים בשבת לצורך השבת נאמר לא רק בנדרים שלא היה פנאי להתירם בערב שבת, אלא גם בנדרים שהיה פנאי להתירם בערב שבת.

הגמ' מביאה שרב יוסף סבר שההיתר להתיר נדרים בשבת לצורך השבת נאמר רק באופן שמתיר על ידי יחיד מומחה, ולא באופן שמתיר על ידי שלשה הדיוטות משום שנראה כדן. ואב"י סובר שההיתר נאמר אפילו בשלשה הדיוטות, משום שהתרת נדרים אינה נראית כדן, כיון שמוותר לעשות התרת נדרים בלילה ובעמידה ועל ידי קרובים, ואילו דין אסור לעשות בלילה ובעמידה ועל ידי קרובים (ובדברי הגמ' מבואר שלמרות שמוותר להתיר נדרים בעמידה מ"מ למ"ד שאין פותחים בחרטה אלא צריך למצוא פתח, הדרך להתיישב בשביל למצוא פתח).

הסיבה שאסור להתיר נדר שלא לצורך השבת: לפי הפירוש הראשון בר"ג משום שהתרת נדרים נראית כדן ולכן אסורה מדרבנן באופן שאינה לצורך השבת, ולפי הפירוש השני בר"ג משום שאפשר להתיר את הנדר לאחר השבת.

ו כך שיטת הר"ג בפירוש השני, והר"ג מוסיף שהטעם שבהפרת נדרים צריך לומר לשון מפורשת, משום שהפרה בלב לא חלה. אבל בקיום נדרים לא צריך לומר לשון מפורשת, משום שהקמה בלב חלה.

הר"ג בפירוש הראשון מבאר את דברי הגמ' באופן אחר ולפי"ז כוונת הגמ' שבאופן שאמר 'איני רוצה שתדרי נדר', לא מדייקים בדבריו שלא רוצה שתדור נדר מכאן ולהבא אבל למפרע מסכים לנדר ויחשב קיום, אלא לשון זה אינו נחשב קיום.

ז המקור שלא מועיל בהפרת נדרים לשון 'התרה' ובהתרת נדרים לשון 'הפרה' דכתיב 'זה הדבר'.

ח הגמ' מבארת שהמקור שהתרת נדרים נעשית על ידי יחיד מומחה דכתיב 'ראשי המטות'. והמקור שמועיל שלשה הדיוטות: לבית שמאי דכתיב 'אלה מועדי ה' מקראי קודש אשר תקראו אותם במועדם', ודורשים מהמילה 'אותם' שהמועדים תלויים בקידוש החודש של בית דין מומחים, ודורשים מהמילה 'אלה' למעט שנדרים שנאמרו בסמיכות לפרשת המועדים אינם צריכים מומחים, אלא מספיק שלשה הדיוטות. לבית הלל משום שלומדים גזירה שווה 'זה הדבר' משחוטי חוץ, ושם נאמר 'אהרן ובניו וכל ישראל'.

הר"ג מבאר שמדמימו הגמ' לפרשת קידוש החודש מוכח שהכוונה 'יחיד מומחה' הוא 'סמוך', אמנם בדברי הרמב"ם מבואר שאין הכוונה סמוך אלא הכוונה 'רב מובהק', והר"ג מבאר שהכוונה 'רב מובהק' הוא ביחס לדור, ולכן גם בזמן הזה יש לנו רב מובהק.

ט הר"ג מבאר שהמקור שקיום בלב נחשב קיום הוא, מהדין שבאופן שהבעל שתק ביום שמעו' הנדר חל.

י הר"ג מבאר שהסיבה ששתיקה בשביל לקיים את הנדר נחשבת כקיום, משום שנחשב כמו קיום בלב שמקיים את הנדר.

יא הר"ג מבאר שיש שני יתורים בפסוק 'אם החרש יחריש לה אישה מיום אל יום' וכתב 'הקים אותם כי החרש לה ביום שמעו', ולומדים משני היתורים אלו שלא רק שתיקה על מנת לקיים את הנדר נחשבת לשתיקה, אלא גם שתיקה סתם או שתיקה שלא על מנת לקיים את הנדר נחשבת לשתיקה, ובאופן שעבר 'יום שמעו' ולא הפר הנדר מקיים.

- באופן שהבעל שתק כיון שלא ידע שאפשר להפר נדרים - הנדר אינו מקוים, והיום שהבעל ידע שאפשר להפר נדרים נחשב יום השמיעה, ואפשר להפר עד סיום יום זה².
- באופן שהבעל שתק כיון שלא ידע שהנדר שהאשה נדרה הוא מהנדרים שהבעל יכול להפר - הנדר אינו מקוים, ולרבי מאיר יום שמיעת הנדר נחשב 'יום שמעו', ואפשר להפר עד סיום יום זה. ולרבנן היום שהבעל ידע שהנדר שהאשה נדרה הוא מהנדרים שהבעל יכול להפר נחשב 'יום שמעו', ואפשר להפר עד סיום יום זה³.

פרק אחד עשרה

◆ דיני הפרת נדרים של 'עינוי נפש' ו'בינו לבינה':

- נדרים ש'בינו לבינה' - הפרת הבעל מועילה בין לזמן שהאשה נשואה לו, ובין לאחר שהאשה התגרשה ממנו, אבל הפרת הבעל לא מועילה לזמן שהאשה חזרה ונשאת לאדם אחר.
- נדרים של 'עינוי נפש' - הפרת הבעל מועילה בין לזמן שהאשה נשואה לו, ובין לאחר שהאשה התגרשה ממנו, ובין לאחר שהאשה חזרה ונשאת לאדם אחר⁴.

דף פ - פא

◆ דין הפרת נדרי רחיצה וקישוט:

- לת"ק - נחשב 'עינוי נפש'.
- לרבי יוסי:
- לרב אדא בר אהבה - לא נחשב 'עינוי נפש' אלא נחשב 'בינו לבינה'.
- לרב הונא - לא נחשב 'עינוי נפש' ולא נחשב 'בינו לבינה'⁵.

◆ דיני קדימה בשימוש במעייין שיוצא בעיר:

- חייהם וחיי אחרים - חייהם קודמים.
- בהמתם ובהמת אחרים - בהמתם קודמת.
- כביסתם וכביסת אחרים - כביסתם קודמת.
- כביסתם וחיי אחרים - לת"ק חיי אחרים קודמים, ולרבי יוסי כביסתם קודמת⁶.

☞ הערות ☜

- יב הר"נ מבאר שהטעם שהנדר אינו מקוים בשתיקה של היום שמיעת הנדר, כיון ש'יום שמעו' נחשב ליום שהבעל ידע שיש נדר ויכול להפר את הנדר.
- יג הר"נ מבאר שנחלקו רבי מאיר ורבנן באופן זה, שידע שהאשה נדרה נדר וכן ידע שהבעל יכול להפר נדרים מסוימים, אלא שלא ידע שנדר זה הוא מהנדרים שהבעל יכול להפר, האם 'יום שמעו' הוא היום שבו שמע את הנדר, או דלמא 'יום שמעו' הוא היום שבו ידע שהנדר שהאשה נדרה הוא מהנדרים שהבעל יכול להפר.
- יד בדברי הברייתא [פא ב] מבואר שנדרים שהם גם 'עינוי נפש' וגם 'בינו לבינה', הפרת הבעל מועילה גם לזמן שהאשה חזרה ונשאת לאדם אחר, משום שיש לבעל כוח להפר כדין 'עינוי נפש'.
- טו בדברי הגמ' מבואר שנחלקו ת"ק ורבי יוסי בשני אופנים: א. באופן שהאשה אסרה על עצמה הנאת רחיצה לעולם אם תתרחץ, או שאסרה על עצמה הנאת קישוט לעולם אם תתקשט. ב. באופן שהאשה נשבעה שלא להתרחץ או לא להתקשט. ולת"ק בשני האופנים הבעל יכול להפר משום שנחשב עינוי נפש, ולרבי יוסי בשני האופנים הבעל לא יכול להפר משום שלא נחשב עינוי נפש, והר"נ מבאר שהסיבה שנחלקו ת"ק ורבי יוסי בשני אופנים אלו, משום שבמקרה הראשון יש חידוש בדעת ת"ק שהבעל יכול להפר למרות שעדיין לא חל הנדר, ובמקרה השני יש חידוש בדעת רבי יוסי שהבעל לא יכול להפר למרות שהנדר חל.
- הר"נ מבאר שדברי המשנה שאפשר להפר נדר בתנאי למרות שהנדר לא חל נאמרו לפי דעת רבנן [פט ב], אבל לפי דעת רבי נתן לא יכול להפר. והר"נ מוסיף שדברי רבנן נאמרו רק באופן שהתנאי הוא דבר שיש בו עינוי נפש, או דבר שבינו לבינה, או תנאי שקשה לאשה לא לעבור עליו (כגון אשה שנדרה בתנאי שלא תעשה על פי אבא ואבין). אבל באופן שהתנאי היה דבר שאין בו עינוי נפש, והתנאי אינו דבר שבינו לבינה, והתנאי הוא דבר שהאשה יכולה בקלות לעמוד בו, אי אפשר להפר את הנדר עד שתעבור על התנאי ויחול הנדר.
- הר"נ [עט א] מבאר שנחלקו רב אדא בר אהבה ורב הונא רק בכיחול ופירכוס, אבל קשוט של מטה לכו"ע לא נחשב עינוי נפש אלא נחשב דבר שבינו לבינה.
- טז הגמ' מבארת שהטעם של רבי יוסי שכביסתם קודמת לחיי אחרים, משום שמניעת הכביסה נחשבת צער גדול, ולכן הכביסה נחשבת כחיי נפש' וקודמת לחיי אחרים. הר"נ מבאר שהטעם של ת"ק שמניעת הכביסה אינה נחשבת צער גדול, והר"נ מוסיף שגם אם נאמר שמניעת הכביסה נחשבת צער גדול, מ"מ ת"ק סובר שחיי אחרים קודמים.

◆ **דין נדר שלא חל** (כגון אשה שנדרה נדר בדבר שהיא משועבדת בו לבעל) - לת"ק לא צריך להפר את הנדר, ולרבן גמליאל צריך להפר את הנדר.¹

» הערות »

1 הר"ן מבאר שרבן גמליאל סובר שלמרות שמדאורייתא לא צריך להפר את הנדר, מ"מ מדרבנן צריך להפר כדי שלא יבואו לידי קלות ראש בנדרים, ורבן גמליאל מביא לדין זה אסמכתא מהפסוק 'לא יחל דברו', שאפילו באופן שהנדר לא חל אלא נחשב 'דיבור' בעלמא, צריך להפר את הנדר. הגמ' מוסיפה שלפי דעת רבן גמליאל 'דברים המותרים ואחרים נהגו בהם איסור' אסור לנהוג היתר בפניהם.

הר"ן מבאר שעיקר הפסוק 'לא יחל דברו' נדרש למקור של דין התרת נדרים, שדורשים 'הוא אינו מוחל אבל אחרים מוחלים לו', וזהו המקור שחכם אינו יכול להתיר נדרי עצמו.